

30. jún 2022

Ticho pred výdavkovou búrkou

Prognóza vybraných výdavkových položiek na roky 2022 – 2025

Veronika Horváthová, Alexandra Salamonová

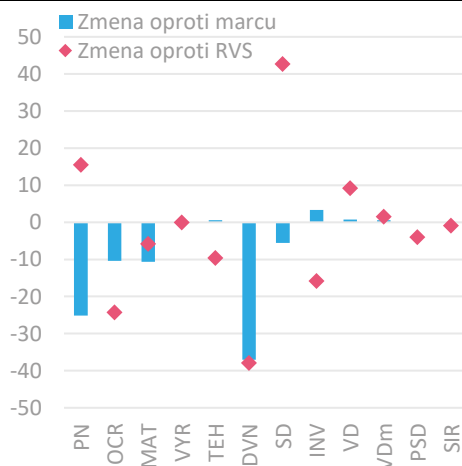
Kým v aktuálnom roku ostávajú prognózované výdavky po odznení pandémie relatívne stabilné, od budúceho roku ich prudký rast cien potiahne výrazne nahor. Dôchodky porastú v rokoch 2023 aj 2024 vplyvom zákonnej valorizácie až vyše dvojciferným tempom. Po spomalení inflácie sa vrátia od roku 2025 bližšie ku štandardnému rastu. Rast cien pretavujúci sa aj do navýšenia nominálnych miezd potiahne výdavky na nemocenské dávky a dávky v nezamestnanosti. Riziká prognózy sú kvôli veľkej neistote pri vývoji cien na oboch stranách. Rizikom ostáva aj prípadná nová mutácia vírusu, ktorá by v závislosti od náročnosti priebehu ochorenia ovplyvnila výdavky na pandemické dávky a dôchodky.

Porovnanie oproti ostatnej prognóze (marec 2022) a oproti rozpočtu

Zatiaľ čo v aktuálnom roku revidujeme prognózu mierne nadol z titulu slabšieho vplyvu pandémie, prudký rast cien posúva výdavky od roku 2023 výraznejšie nahor. Konzervatívne predpoklady o čerpaní pandemického nemocenského a ošetrovneho počas omikron vlny sa naplno nerealizovali. Výdavky na materské budú v roku 2022 nižšie kvôli nižšiemu využívaniu dávok zo strany otcov. Nižšie výdavky očakávame v tomto roku aj pri dávke v nezamestnanosti. Pokles je zapríčinený nižším počtom poberateľov počas celého roka, ktorý reflektuje lepší vývoj na trhu práce. Od roku 2023 sa vykompenzujú navzájom protichodné efekty rastúcej priemernej mzdy a klesajúceho počtu nezamestnaných a prognóza výdavkov tak ostáva bez výraznejších zmien. Vyššie očakávané miery inflácie oproti minulej prognóze budú ťahať výdavky na valorizáciu dôchodkov s ročným oneskorením. Preto sa vyšší rast cien od aktuálneho roka významne prejavuje na navýšení prognózy až od roku 2023. Kým oproti poslednej prognóze revidujeme odhad prognózovaných výdavkov v rokoch 2023 a 2024 celkovo o 184 až 844 mil eur, oproti rozpočtu je navýšenie približne dvojnásobné.

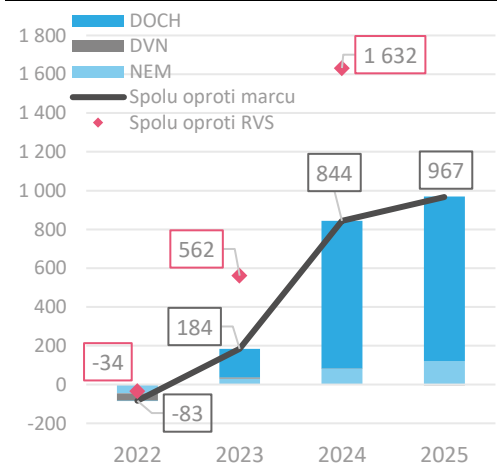
Rast cien posúva prognózu zásadnejšie nahor od roku 2023

Graf 1: Prognózu na rok 2022 znižujeme hlavne kvôli nižšiemu čerpaniu pandemických dávok (v mil. eur)

zdroj: IFP, MF SR, SP

Graf 2: Inflácia potiahne nahor najmä výdavky na dôchodky (v mil. eur, porovnanie oproti marcu a RVS)

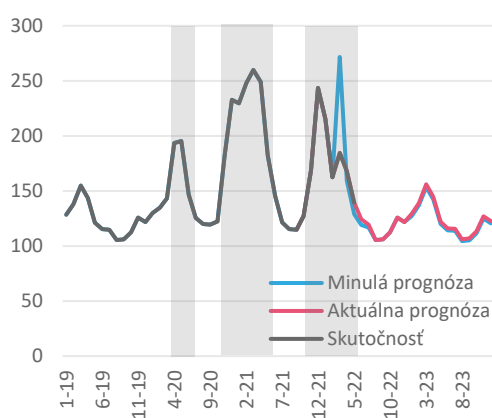
zdroj: IFP, MF SR, SP

Od 2H 2022 neočakávame významný vplyv pandémie na nemocenské dávky

Nemocenské dávky a dávka v nezamestnanosti

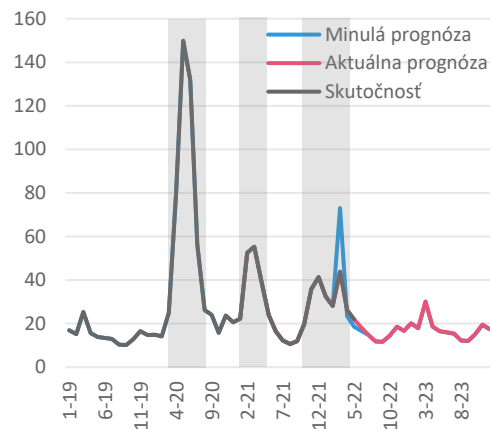
Nárast počtu prípadov počas vlny omikron sa prejavil na počtoch dávok PN a OČR len mierne, od druhej polky roka 2022 očakávame návrat k vývoju v súlade s trhom práce. Silná vlna chorobnosti variantu omikron sa premietla do celkového počtu prípadov PN a OČR len mierne v porovnaní s predchádzajúcimi vlnami. Niektorými z faktorov slabšieho čerpania pandemických dávok môže byť v priemere miernejší priebeh ochorenia, zrušenie vyplácania pandemickej PN od prvého dňa, práca z domu či miernejšie karanténne pravidlá pri ochorení/stretnutí s pozitívne testovanou osobou. Od druhého polroka 2022 sa zatiaľ neočakávajú výdavky na pandemické dávky. Od roku 2023 sa výdavky vyvíjajú v súlade s vývojom priemernej mzdy a zamestnanosti. Silný rast priemernej mzdy sa pretaví do rýchlejšieho zvýšenia priemerných výšok dávok PN a OČR, vďaka čomu sa navýšia výdavky na tieto dávky.

Graf 3: Vplyv omikron vlny bol mierny ... (mesačný počet dávok PN, tis.)

zdroj: SP, IFP

Graf 4: ... a od 2H 2022 očakávame návrat k normálu (mesačný počet dávok OČR, tis.)

zdroj: SP, IFP

Lepší trh práce zníži počet dávok v nezamestnanosti, ale dvihne ich výšku

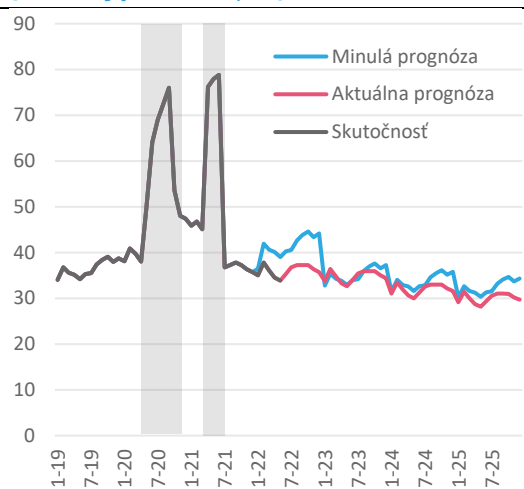
Pozitívnejší vývoj na trhu práce bude znižovať počet poberateľov dávky v nezamestnanosti, priemerná výška dávky však bude výrazne rásť. Doterajší vývoj v roku 2022 naznačuje postupný pokles počtu poberateľov, v reakcii na silnejúci trh práce. Balíček rodinnej politiky dodatočne podporí trh práce cez nárast zamestnanosti a tým umocní aj trend klesajúceho počtu nezamestnaných na celom horizonte prognózy. Opačne na celkové výdavky začne vplývať rast priemernej mzdy od roku 2023, vďaka ktorému bude rásť aj priemerná výška dávky v nezamestnanosti. Tieto dva efekty sa navzájom budú kompenzovať a celkové výdavky tak ostanú na horizonte prognózy relatívne stabilné.

Zavedie sa súbežné čerpanie materského v čase okolo pôrodu

Nárast výdavkov na materské bude ťahaný okrem rastu priemernej mzdy aj zavedením súbežného poberania materského v čase okolo pôrodu dieťaťa. Pozorovaný nižší počet dávok v prvej polovici roka 2022 je premietnutý až do konca aktuálneho roka, najmä z titulu pretrvávajúceho nižšieho počtu mužov, ktorí poberajú dávky. Naďalej však očakávame, že sa muži medzi poberateľov začnú vracáť, ich návrat však bude postupný a maximá z roku 2019 budú dosiahnuté až v roku 2025. Od októbra 2022 začne platiť novela zákona o sociálnom poistení, ktorá zavádza možnosť súbežne poberať materské oboma rodičmi v čase okolo narodenia dieťaťa (do 6 týždňov po narodení). Plný vplyv opatrenia sa prejaví od roku 2023 vo výške cca 20 mil. EUR, malé šetrenie sa prejaví od roku 2025 a poníži výdavky na toto opatrenie na úroveň 16 mil. EUR.¹ Okrem vplyvu opatrenia budú celkové výdavky ťahané nárastom priemernej mzdy v hospodárstve.

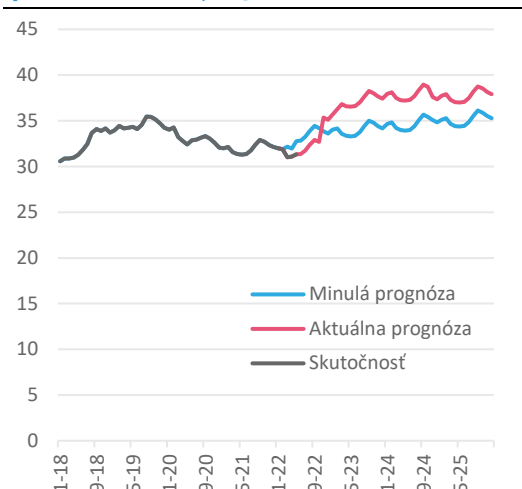
¹ Šetrenie je zapríčinené posunom poberania časti dávky materské k času narodenia dieťaťa. Tí poberatelia, ktorí by si materské aj tak vyčerpali, len neskôr keď by bolo dieťa staršie, nebudú zakladať nové výdavky na rozpočet Sociálnej poisťovne. Skoršie vyplatenie materského pri narodení tak zníži budúce nároky. Zároveň si títo poberatelia budú čerpať dávku z nižšieho vymeriavacieho základu, než ako by mali o pár rokov neskôr.

Graf 5: Silný trh práce zapríčiní menší počet poberateľov dávky v nezamestnanosti (mesačný počet DVN, tis.)

zdroj: SP, IFP

Graf 6: Zavedenie otcovskej pri pôrode významne ovplyvní počet dávok (mesačný počet dávok MAT, tis.)

zdroj: SP, IFP

Dôchodky²

Dôchodky v 2022 bez výrazných prekvapení

Výdavky na dôchodky zatiaľ v roku 2022 nepriniesli žiadny prekvapivý vývoj, v druhom polroku sa už nepočíta s vplyvom pandémie. Prelom rokov 2021 a 2022 bol opätovne poznačený vyššou mierou úmrtnosti v dôsledku pandémie, čo prinieslo úsporu na dôchodkoch. Nadmerné zániky dôchodkov sa prejavili najmä pri starobných dôchodkoch³, pričom v máji sa miera úmrtnosti stabilizovala na predpandemickej úrovni. Dobeť vplyvu pandémie sa však stále prejavuje s oneskorením na väčšom počte priznávaných pozostalostných dôchodkov kvôli dobe vybavenia dôchodku. Od druhej polovice roka 2022 sa už nepočíta s ďalším vplyvom pandémie.

V rokoch 2023 až 2025 zapríčiní rast cien prudký nárast valorizácie dôchodkov. Valorizácia dôchodkov je priamo závislá od úrovne inflácie⁴, aby sa udržala kúpyschopnosť domácností dôchodcov. Jej rast v roku 2022 o 1 p. b. zvyšuje výdavky na rok 2023 až o vyše 80 mil. eur. Neistý vývoj inflácie na nasledujúce obdobie však sťažuje odhad výdavkov na dôchodkové dávky a úpravy inflačných očakávaní nahor spôsobujú prudší nárast výdavkov medzi jednotlivými kolami prognózy. Podľa aktuálnej makroekonomickej prognózy zvýši valorizácia výdavky na dôchodky o 0,9 miliardy eur v roku 2023, 1,3 miliardy eur v 2024 a 0,3 miliardy eur v 2025. Efekt sa prejaví najmä na výške existujúcich, ale aj novopriznaných dôchodkov. Priemerný vyplácaný starobný dôchodok⁵ vzrastie z tohtoročných 485 eur až na úroveň približne 650 EUR v roku 2025.

² Výdavky na vdovské a vdovecké dôchodky sú od júna prognózované modelom na mesačnej báze, podobne ako starobné a invalidné dôchodky. Model založený na mesačných údajoch zlepšuje transparentnosť prognózy, umožní zapracovať aktuálne dianie aj počas roka a taktiež presnejšie aktualizácie prognóz pri zavádzaní nových opatrení.

³ Za obdobie január až apríl zaniklo nadmerne zhruba 2,5 tis. dôchodkov.

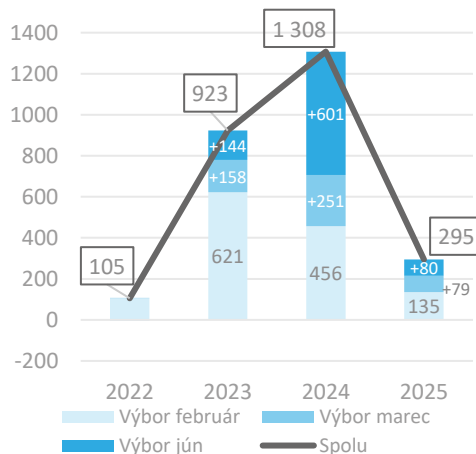
⁴ Valorizácia vychádza z dôchodcovej inflácie z 1. polroka predchádzajúceho roka.

⁵ Zahŕňa aj krátený dôchodok z dôvodu súbegu s inou dôchodkovou dávkou. Jeho priemerná výška rastie v súlade s valorizáciou, ale aj v dôsledku prílevu nových a odlevu existujúcich poberateľov.

Zrýchlenie dôchodcovej inflácie výrazne navýši výdavky na dôchodky v rokoch 2023 až 2025

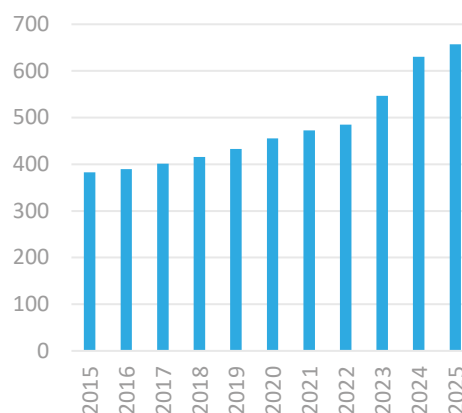

Graf 7: Výdavky na valorizáciu rastú v každom kole výboru kvôli rastúcim inflačným očakávaniam (v mil. eur)

zdroj: IFP

Graf 8: Vysoká valorizácia sa významne prejaví na raste priemerného starobného dôchodku (eur)

zdroj: IFP

Riziká prognózy sú na oboch stranách

Riziká

Riziká prognózy sú kvôli veľkej neistote pri vývoji cien na oboch stranách. Prípadné dodatočné zvýšenie cien by sa automaticky premietlo do rastu výdavkov potrebných na financovanie valorizácie dôchodkov. Následne by sa inflácia pravdepodobne premietla aj do vývoja miezd, ktoré by potiahli nahor výdavky na dávku v nezamestnanosti a nemocenské dávky. Rizikom ostáva aj prípadná ďalšia mutácia vírusu a dodatočná vlna pandémie. Tá by krátkodobo opäť mohla priniesť vyššiu chorobnosť a výdavky na nemocenské dávky. Ovplyvnený by pravdepodobne bol aj počet nadmerných úmrtí, ktorý má vplyv na výdavky na dôchodky. Na dlhom horizonte sa môžu prejavíť vplyvy pandémie koronavírusu na chorobnosť či dôchodky cez dlhodobu zhoršenú zdravotnú stavu ľudí alebo cez odloženú zdravotnú starostlivosť.

Prognóza bola Výborom vyhodnotená ako realistická

Hodnotenie prognózy

Ministerstvo financií SR v súlade s cieľom zvyšovania transparentnosti a kvality rozpočtového procesu zverejňuje prognózy vybraných výdavkových položiek naviazaných na makroekonomický vývoj. Tieto prognózy boli prerokované na zasadnutí **Výboru pre daňové prognózy (VpDP) 27. júna 2022**. **KRRZ, Infostat, Tatrabanka, ČSOB, Slovenská sporiteľňa, UniCreditBank označili prognózu výdavkov za realistickú. NBS hodnotí prognózu výdavkov júnového Výboru ako konzervatívnu. NBS vníma najmä konzervatívny prístup IFP k prognóze nemocenských dávok. VÚB pre vysokú očakávanú úroveň efektívnej sadzby dane z príjmu právnických osôb i DPH považuje prognózu IFP na najbližšie "stagflačné" roky za optimistickú.**

Viac o výdavkových prognózach ako aj podkladové materiály je možné nájsť na [stránke IFP](#) v časti Ekonomické prognózy ⇒ [Prognózy vybraných výdavkov VS](#). Podkladové dáta o vývoji jednotlivých položiek je možné nájsť v časti Ekonomické štatistiky ⇒ [Vybrané výdavky VS](#).

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu finančnej politiky, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory Ministerstva financií SR. Cieľom publikovania komentárov Inštitútu finančnej politiky (IFP) je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne ekonomické témy. Citácie textu by sa preto mali odkazovať na IFP (a nie MF SR), ako autora týchto názorov.

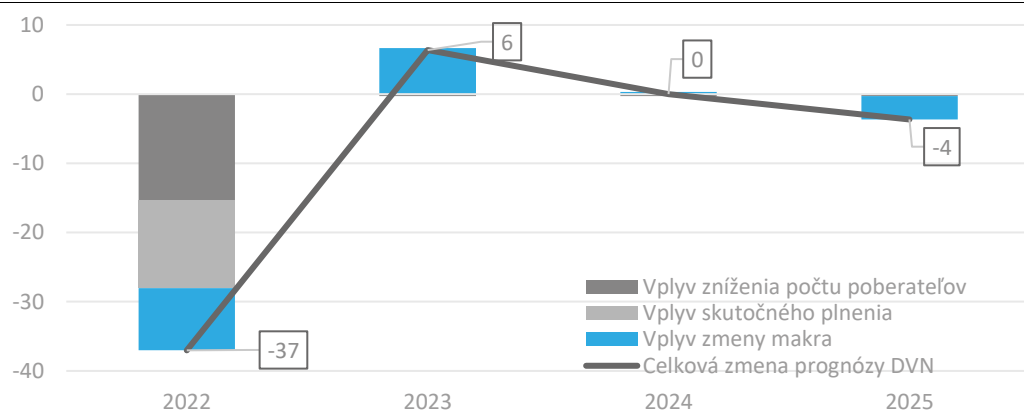
Prílohy

Tabuľka 1: PROGNOZA MF SR – VYBRANÉ VÝDAVKOVÉ POLOŽKY (jún 2022, akruálna metodika)⁶

Položka rozpočtu VS (mil. eur)	prognóza				rozdiel oproti marcu 2022			
	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025
Dávka v nezamestnanosti	250	272	277	281	-37	6	0	-4
Dávka nemocenské	599	632	737	811	-25	14	46	72
Dávka ošetrovné	41	45	56	67	-10	-5	-2	3
Dávka materské	342	411	466	502	-11	20	37	43
Vyrovňavacia dávka	0,068	0,076	0,082	0,085	0,001	0,003	0,004	0,005
Tehotenské	52	57	63	67	1	1	3	4
Starobné dôchodky	6 578	7 388	8 559	8 911	-6	112	603	674
Predčasné starobné dôch.	88	93	101	99	0	1	7	8
Invalidné dôchodky	822	905	1 021	1 031	3	18	78	86
Vdovské dôchodky	662	741	850	882	1	12	60	69
Vdovecké dôchodky	84	95	111	116	1	2	9	10
Sirotské dôchodky	36	39	44	45	0	1	3	3
SPOLU	9 555	10 678	12 285	12 812	-83	184	844	967

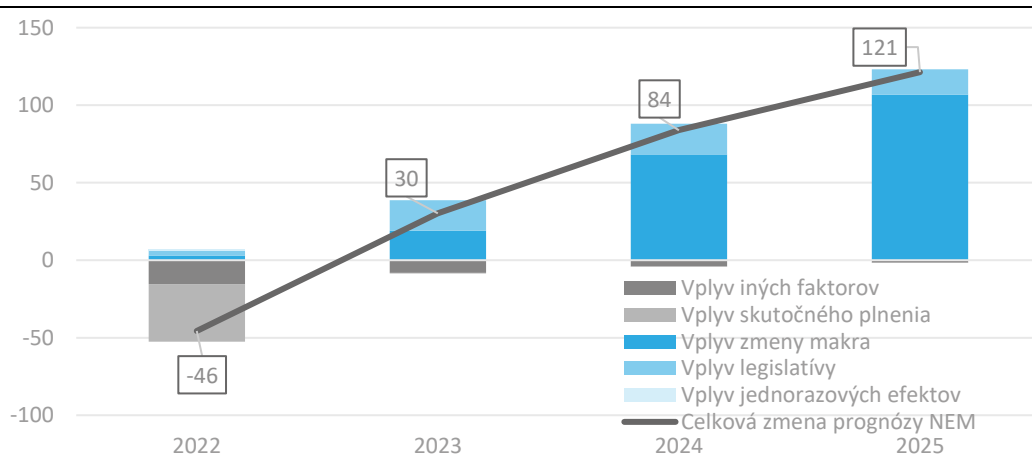
Zdroj: IFP

Graf A: Zmena výdavkov na dávku v nezamestnanosti oproti marcu podľa faktorov (mil. eur)

zdroj: IFP

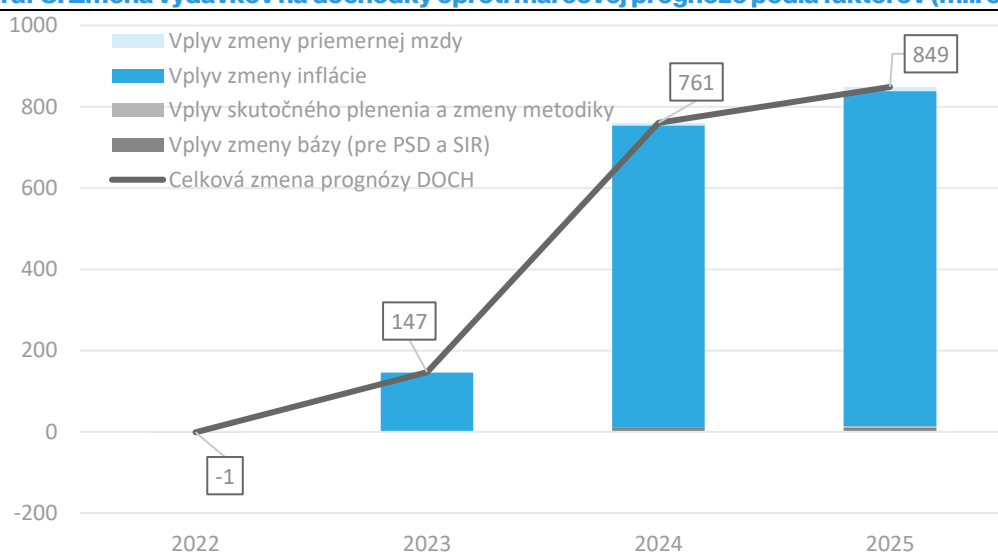
Graf B: Zmena výdavkov na nemocenské dávky oproti marcu podľa faktorov (mil. eur)

zdroj: IFP

⁶ Pri dôchodkoch je potrebné rozlišovať medzi akruálnym a hotovostným výdavkom. Pre všetky nemocenské dávky a dávku v nezamestnanosti platí princíp, že sa hotovostný a akruálny výdavok rovnajú.

Graf C: Zmena výdavkov na dôchodky oproti marcovej prognóze podľa faktorov (mil. eur)

zdroj: IFP

Tabuľka 2: Vplyvy legislatívy (v mil. eur)	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nová legislatíva	0	0	3	20	20	16
Súbežné poberanie materskej v čase okolo pôrodu	0	0	3	20	20	16
Aktualizovaný vplyv opatrení	272	346	86	1	2	2
Pandemické PN	107	211	36	0	0	0
Pandemické OČR	133	35	8	0	0	0
Pandemické DvN	32	40	0	0	0	0
Zmena dôchodkového veku ženám vybraných ročníkov ⁷	0	60	36	0	0	0
Obmedzenie neoprávnených dávok v nezamestnanosti	0	0	0	-4	-4	-4
Obmedzenie neoprávnených dávok materské	0	0	0	-5	-5	-6
Predĺženie ochrannnej lehoty pri nároku na materské	0	0	6	10	11	12

Zdroj: IFP, SP

⁷ Výška vplyvu legislatívnej zmeny predstavuje len výdavky na jednorazové doplatky, keďže nároky na SD vznikajúce v rámci roka 2021 a neskôr sú už súčasťou predpokladov o novovzniknutých dôchodkoch.